فصلنامه مطالعات حقوق
Journal of Legal Studies
شماره بیست و چهارم. تابستان ۱۳۹۷، صص۲۲۹-۲۱۱ Vol 2. No 24. 2018, p 211-229
شماره شاپا (۲۵۳۸-۶۳۹۵) ISSN: (2538-6395)

بررسی صحنه جرم و کشف جرایم از منظر پزشکی قانونی و پلیس علمی

سهیل یوسفی[۱]. علی افتخاری[۲]
۱. کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، ارومیه، ایران
۲. استادیار گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، ارومیه، ایران
soheilyousefi@yahoo.com

چکیده

شک شناسایی و دستگیری مرتکبین جرایم از جمله اهداف اساسی سیستم‌های قضایی محسوب می‌شود. از آنجا که صحنه جرم مکانی است که جرم در آن رخ می‌دهد غالباً مملو از آثار و مدارک مادی می‌باشد. مدارکی دال بر وقوع جرم و ارتکاب آن توسط شخصی خاص بر اساس اصل لوکارد مجرمین قادر نیستند صحنه جرم را به همان شکل اولیه نگه دارند و اثری هر چند کوچک از خود به جای می‌گذارند بویژه آثاری بیولوژیک که به سبب دارا بودن خصوصیات منحصر به فرد در فرآیند کشف جرم و تشخیص هویت مرتکب و دستگیری او نقشی موثر ایفا نماید. البته این امر مستلزم کاربرد و استفاده از روش‌ها و فناوریهای علمی و نوین تشخیص هویت مانند تکنیک **DNA** در صحنه جرم می‌باشد. بررسی صحنه با اهداف و اعمال خاص و هماهنگی و سازماندهی تحت هدایت قاضی تحقیق صورت می‌پذیرد. آشنایی و آگاهی کامل کارشناسان فن و مسئولین ذیربط اعم از قضات، پزشکان قانونی و نیروی انتظامی با مفهوم انواع صحنه جرم، اصول حفظ و اقدامات صحیح، ارزیابی و بررسی و چگونگی جلوگیری از آسیب‌دیدن صحنه جرم ضروری می‌باشد. در پژوهش پیش رو سعی شده است ضمن بررسی صحنه جرم برخی مواد بیولوژیکی که غالباً در آن یافت می‌شود همچنین تعدادی از روش‌های سنتی و مدرن تشخیص هویت بخصوص فناوریهای اثر انگشت **DNA** و کاربرد آن در حل جرایم و برخی مشکلات و چالشهای پیش روی استفاده از آن بررسی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: صحنه جرم، پزشکی قانونی، تشخیص هویت، آثار و مدارک مادی، مستندسازی، بازشناسی

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

مقدمه

صحنه جرم سر چشمه حقایق و اطلاعات مربوط به جرم مجرم است و چنانچه به طور صحیح و اصولی مورد بررسی قرار گیرد ابتدای جاده‌ای است که به مخفیگاه مجرم منتهی می‌شود نظریه مبادله (انتقال) که در سال ۱۹۳۰ توسط ادموند لوکارد[1] رییس جرم شناسی دانشگاه لیون ارایه شده حاکی از آن است که اشخاصی که مرتکب جنایت می‌گردند تقریباً و به طور قهری آثاری از خود در صحنه یا نزد مجنی علیه یا هر دو به جای می‌گذارند و به طور متقابل آثاری از صحنه جنایت یامجنی علیه یا هر دو نزد آنها به جای می‌ماند (روحی سرا، ۱۳۸۴).

خبرگان و کارشناسان و یا تحقیق از گواهان و مطلعان محلی صورت می‌پذیرد، اما در امور کیفری معاینه محل چنانچه در باب فوت‌های مشکوک باشد تحت عنوان بررسی صحنه جنایت یا جرم مد نظر قرار می‌گیرد صحنه جرم محلی است که جرم در آن محدوده به وقوع پیوسته است و به عبارتی مکانی است که مجرم اقدامات خلاف قانون خود را برای ارتکاب جرم در آنجا انجام داده است. دلیل عبارت است از هر چیزی که برای اثبات و تعیین حقیقت امری که صحت و اصالت آن مورد شک و تردید و یا انکار قرار گرفته باشد، ارائه می‌گردد و امکان رسیدن به حقیقت را فراهم می‌سازد. در واقع دلایل مادی یا شواهد عینی، مواردی هستند که در عالم مادی وجود داشته و قابل لمس و مشاهده باشند. گردآوری دلایل یا تجزیه و تحلیل صحنه جرم زیر بنای یک پرونده جنایی را تشکیل می‌دهد.

اگر نتوانیم بازدید کامل و دقیق از محل کشف جسد و صحنه جرم را مهمترین جنبه در تحقیقات راجع به مرگ‌های مشکوک محسوب کنیم، باید آن را به عنوان یکی از اساسی ترین و حساس ترین قسمتهای تحقیقات بشناسیم. صاحب نظران بر این عقیده هستند که با حضور در صحنه و بازرسی آن چیزی را از دست نمی‌دهیم. اگر ده‌ها صحنه را بازدید و همه را عادی اعلام کنیم و رسماً به این نتیجه برسیم که جنایتی واقع نشده است بهتر از آن است که یک مورد از موارد مشکوک را از دست بدهیم و دیگر امکان بازگشت به آن برای گردآوری دلایل وجود نداشته باشد. در واقع صحنه جرم سر چشمه حقایق و اطلاعات مربوط به جرم و مجرم است و ابتدای جاده‌ای است که به مخفی گاه مجرم منتهی می‌گردد و با توجه به اهمیت و نقش مؤثر دلایل مادی (فیزیکی) موجود در صحنه جرم برای اثبات وقوع جرم، شناسایی مرتکب آن و همچنین عدم امکان رد و یا انکار این قبیل دلایل توسط مرتکب جرم، حفظ و بررسی صحنه جرم و جمع آوری مدارک و دلایل مذکور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و ایجاب می‌نماید افرادی که به مناسبت وظیفه‌ای که بر عهده دارند به نحوی با بررسی صحنه جرم و جمع آوری دلایل و مدارک جرم سرو کار پیدا می‌کنند، در این زمینه آموزش و تجارب لازم و کافی را کسب نمایند.

می‌توان گفت امروزه معاینه محل و بررسی صحنه در جنایات باید به عنوان یک تخصص علمی و آزمایشگاهی مطرح گردد. حضور در صحنه جرم، ثبت، ضبط و شناخت پدیده‌های مجرمانه و حفظ آثار و

---

1. Edmond Lokard

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

دلایل مادی جرم نه فقط سرعت، دقت و رسیدگی به امور کیفری را افزایش می‌دهد، بلکه از بروز اشتباهات قضایی جلوگیری می‌نماید و مراجع قضایی را به عنوان یک پشتوانه محکم و استوار در اذهان عمومی تثبیت می‌کند. بارها این اتفاق افتاده است که اولین کسانی که از صحنه جرم بازدید کرده‌اند به اشتباه جریانی را قتل عمد دانسته اند در صورتی که با حضور مسئولان و کارشناسان فنی در صحنه ثابت شده که موضوع، یک مرگ عاری بیش نیست. اهمیت حضور سریع در صحنه جرم و حفظ آن. باید همواره مورد نظر قرار گیرد.

اولین اقدامی که بلافاصله پس از اطلاع از وقوع جرایم نظیر قتل، سرقت، حریق عمدی و سایر موارد باید صورت گیرد، حفظ صحنه جرم است و از آنجایی که در کشور ما اولین افرادی که از جریان وقوع مرگ‌های مشکوک مطلع می‌شوند مأموران نیروی انتظامی هستند، بنابراین حفاظت از صحنه جرم بر عهده آنان می‌باشد. ابتدا می‌بایست محدوده صحنه جرم مشخص گردد و از آن حفاظت به عمل آید. بهتر است تا حد امکان محدوده وسیعی را انتخاب نمود و در صورت لزوم آن را محدود و کوچکتر کرد. این امر نیز به شرایطی از قبیل موقعیت جسد و محدودیت‌های طبیعی بستگی دارد.

در صورت حفظ صحنه، کارشناس بررسی صحنه جرم و عکاس جنایی می‌توانند صحنه جرم را به همان صورت و وضعیتی که هنگام وقوع جرم و یا لااقل هنگام مطلع شدن داشته است، مشاهده و بررسی کرده و از آن یادداشت، عکس و کروکی تهیه و دلایل را جمع آوری نمایند.

جهت حفظ صحنه، به جلوگیری از تردد و دخا لت افراد غیر مجاز در صحنه جرم نیاز می‌باشد زیرا این افراد ندانسته باعث به هم خوردن صحنه جرم، جا بجا یی و از بین رتن تمام یا قسمتی از آثار و مدارک جرم می‌شوند.

جلوگیری از ورود احتمالی مجرم و یا ایا دی او به صحنه جرم برای از بین بردن عمدی دلایل و مدارکی که منجر به شناسایی مجرم خواهد شد.

جلوگیر از نشر بی موقع اخبار و اطلاعات مربوط به وقوع جرم و اقدامات انجام شده و در نتیجه سلب امکان سوء استفاده اشخاص غیر مجاز از مطالب مذکور.

انجام وظیفه در رابطه با تأمین حفاظت جان اشخاصی که در صحنه‌های آتش سوزی و صحنه‌های جرمی که احتمالاً اسلحه‌ای آماده شلیک یا ماده منفجره‌ای در معرض انفجار باشد.

زیر نظر گرفتن افراد مظنون و کسانی که به نحوی سعی در نزدیک شدن به محل وقوع جرم را دارند و ممکن است با جرم و مجرم مرتبط باشند، یا اطلاعاتی در این زمینه داشته باشند و در صورت لزوم دستگیری آنان جهت تحقیقات.

بررسی صحنه جرم با اهداف و اعمال خاص و هماهنگی و سازماندهی تحت هدایت قاضی تحقیق صورت می‌پذیرد. تجربه ثابت کرده است در مواردی که بررسی صحنه جرم به صورت تیمی صورت می‌پذیرد این همکاری منجر به تکمیل تحقیقات و دستیابی به نتایج مثبت شده است. در حقیقت تحقیقات مربوط به

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

بررسی قتل، کاری گروهی می‌باشد نه یک نفره و جهت دستیابی به نتیجه موفقیت آمیز تمامی افراد دست اندر کار می‌باید با هم همکاری نمایند. آشنایی و آگاهی کامل کارشناسان فن و مسئولان ذیربط اعم از قضات، پزشکان قانونی و نیروی انتظامی با مفهوم انواع صحنه جرم، اصول حفظ و اقدامات صحیح، ارزیابی و بررسی و چگونگی جلوگیری از آسیب دیدن صحنه جرم ضروری می‌باشد.

در بررسی صحنه جرم همانطور که مکرراً بیان شده، قاعده اصلی این است که قبل از یادداشت برداری و تهیه عکس و کروکی از صحنه جرم، از دست زدن به اشیای موجود در صحنه جرم و جابجایی آنها جداً خودداری شود. چون احتمال دارد دست زدن به اشیا و یا جابجایی آنها باعث محو و یا به هم خوردن آثار جرم گردد و اعاده آنها به وضع اولیه غیر ممکن باشد و این قاعده به قاعده طلایی[1] مشهود است. البته این قاعده یک استثنا دارد و آن زمانی است که نجات جان اشخاص (مجنی علیه و غیره) مطرح است که در این صورت نجات جان افراد در درجه اول اهمیت قرار می‌گیرد. بنابراین هنگام انجام عملیات نجات افراد نیز باید حتی الامکان سعی شود از محو آثار جرم و یا جابجایی و به هم خوردن بی مورد آنها جلوگیری به عمل آید.

در بررسی صحنه جرم علاوه بر محل مخصوص موضع جرم، تمامی اطراف آن نیز مد نظر قرار می‌گیرد. حصول از اطمینان وقوع جرم پایه ترین و اساسی ترین رکن است و این کار انجام نمی‌شود مگر اینکه محل، توسط افراد متخصص در زمینه‌های گوناگون مورد بررسی قرار گیرد. البته لازمه این کار داشتن ساماندهی است. چنانچه حضور در صحنه همراه با سازماندهی نباشد و وظایف اعضا براساس تخصص شان صورت نگیرد، دلایل و آثار موجود در بررسی صحنه جرم جمع آوری نمی‌شود و این امر موجب ایجاد اشکال در رسیدگی دقیق به پرونده، احتمال عدم شناسایی مجرم و تضییع حق و حقوق افراد ذیحق می‌شود. در واقع صحنه جرم از نقطه نظر تکنیکی از لحظه‌ای که مجرم اقدام به فراهم سازی زمینه برای ارتکاب به قتل می‌کند شروع و مسیر فرار مجرم از صحنه و محل قرار داشتن مدارک را شامل می‌شود. علت عمده شکست در پی جویی یک پرونده قتل را باید در عدم رعایت اصول و قواعد خاص در صحنه جرم جستجو کرد. صحنه جرم دارای اشکال و ابعاد مختلفی است که کارشناسان مختلف، امور جنایی، پزشکی و. . . هر یک به نوبه خود با بررسی شواهد و قراین موجود به جمع آوری، تفسیر و تحلیل یافته‌ها، اسناد و مدارک باقیمانده در صحنه جرم می‌پردازند. جرایم خشونت باری مثل قتل معمولاً در پی وقوع منازعات و کشمکشهایی مثل شکستن اشیا یا استفاده از سلاح یا تخلف و درگیری بین مقتول و قاتل به وقوع می‌پیوندد، بنابراین مدارک قابل پیگیری ای که در صحنه کشف شود بسیار زیاد است (اشنایدر، ۱۳۸۹).

در برخوردبا صحنه‌های مختلف باید چه واکنشی از خود نشان دهیم؟ فرد هدف اصابت گلوله قرار گرفته یا با اسلحه خود زنی کرده است؟ آیا فرد را آتش زده اند یا خود سوزی کرده است؟ آیا شخص را از ارتفاعی به پایین پرتاب کرده اند یا او خود را به پایین پرتاب و خود کشی کرده است؟ و. . لازم است که

---

1. Golden Rule

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

در هر یک از نمونه‌های مذکور در اسرع وقت تمام دلایل جرم جمع آوری گردد. موضوع بحث نگرش دقیق تر و تخصصی تر به این مقوله و مشکلات مربوط به آن می‌باشد. بنابراین به طور کلی محاسن حضور پزشک قانونی در صحنه جنایات به شرح زیر است:

- اگر پزشکان با معاینه جسد موضوع را جنایت یا مشکوک به جنایت بدانند قاضی و مأموران که در محل حاضرند فوراً کار گردآوری دلایل، تحقیق از شهود دستگیری متهمان را آغاز می‌کنند. چون گاه ممکن است قاضی یا مأموران جریان را فوت عادی تصور کنند، اما پزشکی قانونی بعدها پس از معاینه جسد، موضوع را جنایت اعلام کند که در این صورت زمان اولیه مناسب جهت جمع آوری دلایل و پی جویی جنایت گذشته باشد.

- عدم معاینه جسد در صحنه فوت و گذشت زمان جهت ارسال به پزشکی قانونی بگاه منجر به محو آثار و علایم ضرب و جرح به دلیل فساد نعشی می‌گردد که در صورت حضور پزشک قانونی در صحنه فوت چنین مشکلی وجود نخواهد داشت.

- اگر پزشک قانونی در محل، جسد را معاینه کند ساعت و زمان دقیق مرگ را سریع تر و بهتر تعیین می‌کند و حد سیات وی از ضریب اطمینان بیشتری برخوردار خواهد بود.

- عموماً پزشکی قانونی برای اینکه سیر واقعی معاینه و تعیین علت مرگ را پیگیری کند، اطلاعات مقدماتی را از قضات و مأموران انتظامی استعلام می‌نماید، چون اطلاعی از نحوه حدوث صدمات ندارد. مثلاً آیا صدمات موجود در جسد ناشی از سقوط است یا ناشی از تصادف یا زد و خورد، دفاع و غیره؟در حالیکه معاینه جسد در کنار اشیای دیگر و در محیط وقوع جرم خود بهترین راهنمای پزشک قانونی برای تجزیه و تحلیل واقعی ماجراست.

- ممکن است این احتمال وجود داشته باشد که فرد فوت نکرده و او را یک مرده تصور کنند. اگر پزشک در محل باشد با معاینه مقدماتی در ابتدا موضوع مرگ یا زندگی او را تشخیص و سپس اقدامات دیگر را شروع می‌کند.

- در مواردی ممکن است قاضی امری را جنایت بداند، اما از نظر پزشک قانونی موضوع یک مرگ طبیعی تلقی گردد و یا برعکس در چنین مواردی هر کدام از طرفین می‌توانند با حضور در محل جرم، ضمن انجام اقدامات مقدماتی، مدارک لازم را جهت دفاع از دیدگاه خود جمع آوری نمایند.

در نهایت می‌توان گفت که موضوع بررسی صحنه جرم اساسی ترین پایه برای تشکیل پرونده‌های مهم است و چنانچه جمع آوری دلایل و مدارک آنها به موقع و توسط متخصصان امر صورت نپذیرد، مشکلات عدیده‌ای بر سر راه دستگیری مجرمان و قضاوت‌های عادلانه فراهم خواهد شد.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

تعریف صحنه جرم

صحنه جرم محلی است که مجرم اعمال جرمی خلاف قانون را درآنجا انجام داده است. به عبارت دیگر محل واقعه عبارت از محلی می‌باشد که جرم درآنجا صورت گرفته. در برخی از جرایم ممکن است علاوه برصحنه اصلی جرم، صحنه‌های جرم مکمل یا ثانوی نیز وجود داشته باشد چنانچه در یک جنایت جسد مقتول به محل دیگر منتقل و مخفی شده باشد که در این صورت محل وقوع قتل صحنه جرم اصلی بوده و محل دفن جسد جرم مکمل یا ثانوی. به هرحال چون هدف اصلی از بررسی صحنه جرم به دست آوردن دلایل مادی مربوط به جرم محل واقعه است (گاردنر، ۱۳۸۵).

اهمیت صحنه جرم

در حقیقت صحنه جرم سرچشمه اطلاعات و حقایق مربوط به جرم و مجرم است و چنانچه به طور صحیح و اصولی مورد بررسی قرارگیرد، جاده‌ای است که به مخفیگاه مجرم منتهی میگردد. اصولی که براساس نظریه مبادله (انتقال) که در سال ۱۹۰۳ توسط ادموند لوکارد*رئیس مؤسسه جرم شناسی پوهنتون لیوان فرانسه ارایه شده حاکی از آن است اشخاصیکه مرتکب جنایت می‌شوند آثاری از خود در صحنه جرم به جا میگذارند، با توجه به اصول فوق الذکرهرگاه در بررسی صحنه جرمی دلایل و مدارک به دست نیاید یا امکان ربط دادن جرمی به متهم مورد نظر مقدورنباشد. قبل از اینکه به حساب فقدان دلیل گذاشته شود، باید آنرا به حساب نقص آموزش یا کمبود امکانات فنی کشف، یا کم تجربگی شمرد (گاردنر، ۱۳۸۵) با توجه به اهمیت و نقش مؤثر دلایل مادی موجود در صحنه جرم برای اثبات وقوع و شناسایی و نیز اثبات عدم مسوولیت کسانی که در پی شناسایی مظنون مورد اتهام قرارگرفته اند و بالاخره به علت غیرممکن بودن رد و انکار این قبیل دلایل حفظ و بررسی صحنه جرم و جمع آوری دلایل ومدارک جرم موجود درآن و جلوگیری از محو و ضایع شدن دلایل مذکور از اهمیت ویژه‌ای برخورداراست و ایجاب مینماید کسانی که به نحوی از انحا با بررسی صحنه جرم و جمع آوری دلایل و مدارک جرم سروکار دارند، در این زمینه تجربه لازم را کسب نمایند (روحی سرا، ۱۳۸۴).

اقدامات اولیه مامور تحقیق بعد ازاخذ اطلاع وقوع جرم

موقعی که یک مامور تحقیق درحوزه مسوولیت خود از کشف جسد یا وقوع قتلی مطلع میگردد، اصول این است که در اولین مرحله، و با سرعت کامل خود را به صحنهٔ جرم میرساند، درحالی که مامور مذکور با این عمل اولین اشتباه را در پی گیری مرتکب شده است (پلات، ۱۳۸۶). زیرا مامور تحقیق قبل از حرکت به صحنه جرم باید اقدامات زیررا انجام دهد.

۱ـ تاریخ اطلاع.

۲ـ ساعت دقیق اطلاع از موضوع.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

۳ـ وسیله‌ای اطلاع (تیلفون، یادداشت و غیره).

۴ـ اسم شخص اطلاع دهنده.

ثبت این مراتب در کتابچه یاد داشت مامور بیش از چند لحظه وقت مامور را نمیگیرد ولی طوری که بعدها شرح داده خواهد شد اهمیت بسیار زیادی دارد. پس از فراغت از این کار مامور همراه با بکس مخصوص که حاوی تمامی وسایل و تجهیزات میباشد، برای کشف و اخذ دلایل و مدارک به طرف محل وقوع جرم حرکت خواهدکرد. بعد از رسیدن به محـل مراتب زیر را مجدداً در کتابچه یاد داشت خود تحریر نماید.

۱ـ ساعت دقیق رسیدن به محل.

۲ـ آدرس صحیح.

ممکن است بعضی‌ها تعجب نمایند چرا در مورد به این یادداشتهای مقدماتی تا این درجه تأکید میشود اما بدو دلیل اساسی نوشتن این یادداشتها ضروری است.

اولاً ـ در بیشتر محاکمات قتل تکتیکهای دفاعی بیشتر روی موضوع عدم امکان حضور متهم در صحنه جنایت در ساعت وقوع قتل میچرخد. بنابراین اگر مامور تحقیق ساعات دقیق اطلاع و ورود به صحنه جرم را یادداشت نکند، موقع محاکمه که معمولاً ماهها بعد از تاریخ وقوع است نخواهد توانست امکان حضور متهم را ثبوت کند.

ثانیاً ـ درجایگاه ادای شهادت و اعلام اطلاعات خود درمحاکم ساعات و دقایق واقعه را با کمال ترتیب و منظم و به دقت از روی یادداشتهای خود بیان نماید، ارزش اظهارات او بیشترسبب جلب اعتماد قضات خواهد بود و برعکس در صورتی که این اظهارات بی نظم و بی ترتیب و با ذکر اوقات مبهم و ضد و نقیض باشد، گزارشها و اظهارات دیگر او نیز بی ارزش خواهد شد. پس از رسیدن به صحنهٔ جرم اگر در محل با جسدی روبرو میشود وظیفه بعدی مامور تحقیق بازدید جسد واطمینان از مرگ آن است عموماً یک نظر برای تشخیص این موضوع کافی است. ولی گاهی مواردی پیش می‌آید که مستلزم بازبینی و بررسی دقیق میباشد. اشکال تشخیص وقوع مرگ مخصوصاً در موارد خفه گی، غرق درآب، برق گرفتگی و مسمومیت در اثر داروهای خواب آور بیشتر است. اگر کوچکترین شکی برای مامور تحقیق در مورد مرگ یا زنده بودن جسد به وجود آید باید او فرض زنده بودن را مقدم شمرده و شروع به اقداماتش از قبیل تنفس مصنوعی و احضارطبیب بنماید.

نحوهٔ حفظ صحنه جرم

نخستین اقدامی که پس از اطلاع یافتن از وقوع جرایمی مانند قتل، سرقت وغیره باید صورت گیرد، حفظ صحنه جرم است که روش‌های کار برحسب نوع جرم، مکان وقوع آن و غیره. . . امکانات موجود متفاوت بوده و به طور اجمال ذیلاًشرح داده می‌شود.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

الف ـ در صورتیکه جرم دریک محیط محصور مانند دوکان، اطاق، منزل و امثال آنها رخ داده باشد میتوان با بستن دروازه ورودی و گماشتن نگهبان صحنه جرم را به نحو مطلوب حفظ کرد. بدیهی است در مورد محل‌های فاقد سقف مانند چهاردیواری، منازل و غیره نگهبان باید مراقبت نماید کسی از دیوارهای اطراف نیز به طورغیرمجاز وارد صحنه جرم نگردد و به دلایل و مدارک لطمه‌ای وارد نسازد.

ب ـ چنانچه محل وقوع جرم در محوطه‌های باز مانند معابر، راه عام و میدان باشد، ابتداء باید با توجه به اوضاع و احوال موجود و نحوه وقوع جرم، محل برای صحنه جرم مشخص و سپس با ایجاد موانع مصنوعی مانند پایه‌های فلزی وفیته‌های مخصوص میتوان از عبور و مرور اشخاص غیر جلوگیری نمود. اگر پایه فلزی در دسترس نبود میتوان از وجود درختها، پایه‌های برق و ستونهای ساختمان که ممکن در محل باشد استفاده نمود و همچنان در صورت لزوم با چادر و سایبان و امثال آن محل را محصور نموده و نگهبانی نیز در محل گمارده شود تا به طور غیر مجاز کسی وارد حریم صحنه جرم نگردد. چنانچه جسدی در محل باشد باید با تکه و امثال آن روی جسد را پوشاند تا کمتر جلب توجه عابران را بنماید. در این قبیل مواقع سرعت عمل باید بیشتر باشد.

مبانی CSI (بازرسی صحنه جرم)

بازرسی صحنه‌ی جرم نقطه‌ی تلاقی منطق، علم و قانون است. پردازش یک صحنه‌ی جرم " یک فرآیند طولانی و خسته کننده است که با مدارک اثبات کننده و هدف دار از شرایط صحنه جرم و جمع کردن هرگونه مدرک فیزیکی که احتمالاً بتواند نحوه‌ی اتفاق افتادن جرم و شخص مجرم را نشان دهد، سر و کار دارد. هیچ نمونه نوعی برای صحنه‌ی جرم وجود ندارد. هیچ نمونه نوعی از مدارک اثبات کننده وجود ندارد و هیچ نمونه نوعی از شیوه‌ی بازرسی وجود ندارد.

در هر صحنه‌ی جرم معین، یک مامور **CSI** ممکن است خون خشک شده را از شیشه‌ی پنجره پاک کند، بدون اینکه دستش با شیشه تماس پیدا کند چرا که ممکن است اثر انگشت‌های ناپیدایی در آنجا باشند. هرگونه تار افتاده از ژاکت مجرم در صحنه را با انبرک بردارد و. . . .

در تمام این مدت مدارک فیزیکی خودشان یک قسمتی از معادله هستند. هدف نهایی محکوم کردن کسی است که جرم را مرتکب شده است. بنابراین وقتی که مامور **CSI** بدون اینکه اثر انگشتی به جای بگذارد، خون خشک شده را بر می‌دارد، چندین تار موی ژاکت را بدون آنکه اثر قابل دیدنی بر جای بگذارد، بر می‌دارد، او به این فکر می‌کند که تمام مراحل لازم برای نگه داشتن مدارک در فرم جاری خود را اجرا کند.

به این فکر می‌کند که آزمایشگاه با این مدارک چه می‌تواند بکند تا صحنه‌ی جرم را بازسازی کند یا مجرم راشناسایی کند و نهایتاً به این فکر می‌کند که مطمئن شود این مدارک برای طرح دعوی حقوقی در دادگاه

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

قابل ارائه باشد. بازرسی صحنه‌ی جرم وقتی شروع می‌شود که گروه **CSI** تماسی از افسران پلیس یا کارآگاهان حاضر در صحنه دریافت می‌کند (پلات، ۱۳۸۶).

بازشناسی صحنه جرم

وقتی که یک مامور **CSI** به صحنه‌ی جرم می‌رسد، سریعاً نمی‌پرد و شروع به بازیابی مدارک در صحنه کند. هدف از قسمت بازشناسی صحنه این است که به درک درستی از آنچه که این بازشناسی صحنه موجب آن می‌شود، برسیم و شیوه‌ی نظام مندی برای یافتن و جمع آوری مدارک ایجاد کنیم، در این مرحله، مامور **CSI** فقط از گوش‌ها، چشم‌ها، بینی، چند برگ کاغذ و یک خودکار استفاده می‌کند. اولین مرحله این است که وسعت صحنه‌ی جرم تشخیص داده شود. اگر جرم، قتل باشد و یک نفر در خانه خودش به قتل رسیده باشد، صحنه‌ی جرم احتمالاً خانه‌ی مقتول و فضای مجاور بیرون از خانه است. آیا این صحنه شامل اتومبیلی که در جلوی خانه پارک شده است می‌شود ؟ آیا هیچ رد خونی تا خیابان وجود دارد ؟ اگر این طور باشد، صحنه‌ی جرم احتمالاً کل محله است. امن کردن صحنه‌ی جرم و هر منطقه‌ای که بعداً ممکن است جزء صحنه‌ی جرم شود، مهم و تعیین کننده است. یک مامور **CSI** واقعاً فقط یک بار فرصت دارد تا جستجوی کامل و بی نقص داشته باشد. اثاثیه جا به جا می‌شوند. باران مدارک را می‌شوید. کارآگاهان در جستجوهای بعدی به اشیاء دست می‌زنند و مدارک معیوب می‌شوند.

اینکه منطقه‌ای بزرگتر از صحنه‌ی جرم را امن کنید، مفید است.

معمولاً اولین افسران پلیس که در صحنه‌ی جرم حاضر می‌شوند، منطقه‌ی هسته مرکزی را امن می‌کنند (منظور از امن کردن، مسدود کردن منطقه و جلوگیری از به هم خوردن صحنه تا پایان بررسی صحنه است) منطقه‌ی هسته‌ی مرکزی آشکارترین قسمت‌های صحنه‌ی جرم است که بیشتر مدارک جرم در آن متمرکز شده‌اند. وقتی که **CSI** می‌رسد، منطقه‌ای بزرگتر از هسته‌ی مرکزی را مسدود می‌کند چرا که کوچکتر کردن اندازه‌ی صحنه‌ی جرم (اگر لازم شد) آسان تر از بزرگتر کردن آن است. فشار کسانی که در اطراف صحنه‌ی جرم به تماشا ایستاده اند ممکن است منطقه‌ای را که بعداً **CSI** تشخیص دهد جزئی از صحنه‌ی جرم است، خراب کند. امن کردن صحنه‌ی جرم به معنای ایجاد یک سد فیزیکی با استفاده از نوارهای صحنه‌ی جرم یا دیگر موانع مثل افسران پلیس، اتومبیل‌های پلیس یا خرک‌ها و همچنین بیرون راندن تمام پرسنل غیرضروری از صحنه است. **CSI** ممکن است منطقه‌ای به نام "منطقه‌ی امن" دقیقاً آن سوی صحنه‌ی جرم ایجاد کند تا کارآگاه‌ها بتوانند آن جا بمانند و بدون نگرانی از معیوب شدن مدارک به بحث درباره‌ی موضوعات بپردازند.

به محض آنکه **CSI** صحنه‌ی جرم را تعیین کرد و از امن بودن آن مطمئن شد، گام بعدی این است که بازپرس بخش قضایی را وارد کار می‌کند. چرا که اگر هر کسی احتمالاً ادعای حریم خصوصی در قبال قسمتی از صحنه‌ی جرم کرد، **CSI** به مجوز تفتیش (جستجو) نیاز پیدا می‌کند. مدرکی که **CSI** به دست

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

می‌آورد اگر در دادگاه قابل قبول نباشد، ارزش چندانی ندارد. یک مامور **CSI** خوب کمتر اشتباه می‌کند و بدون مجوز دست به جستجو می‌زند.

با در دست داشتن مجوز، **CSI** شروع به قدم زدن در صحنه‌ی جرم می‌کند. مامور **CSI** یک مسیر از پیش تعیین شده را دنبال می‌کند که در حین راه رفتن در صحنه‌ی جرم کمترین خسارت را به مدرک‌های جرم وارد کند. در حین این قدم زدن و مرور کردن اولیه، او یادداشت‌های فوری از جزئیاتی که با گذشت زمان تغییر می‌کنند، بر می‌دارد:

هوا چگونه است؟ چه ساعتی از روز است؟ هر بوی قابل توجه را توصیف می‌کند. بوی گندیدگی، بوی گاز. صداها را هم توصیف می‌کند مثل چکیدن آب یا صدای بوق هشدار دهنده‌ی دود. و علاوه بر اینها هر چیزی که به نظر بیاید جا به جا شده است یا گمشده است. آیا هیچ صندلی ای پشت در برای باز نشدن آن قرار گرفته است ؟ آیا تختخواب بدون بالش است؟ این زمان، زمان تشخیص خطرهای بالقوه احتمالی هم هست مثل نشت گاز یا یک سگی که نسبت به جسد بی تابی می‌کند و باید سریعاً به آنها توجه شود.

CSI هر متخصص یا ابزار اضافه‌ای را که او فکر می‌کند، بر اساس انواع خاصی از مدارک که در مرحله‌ی بازشناسی صحنه دیده است، به آنها نیاز پیدا خواهد کرد، فرا می‌خواند. یک تی شرت که روی درختی در جلوی خانه‌ی قربانی گیر کرده باشد، احتمالاً یک قیچی و یک بالابر را در محل نیاز دارد. مدارکی مثل خون پاشیده شده روی سقف یا کرم حشره بر روی جسد به متخصصین مربوطه نیاز دارند تا در محل آنها را تحلیل کنند. سخت است که یک قسمت از سقف را به آزمایشگاه ببریم تا لکه‌ی خون روی آن را آنالیز کنند. و فعالیت کرم‌های حشره با گذشت هر دقیقه تغییر می‌کند. آقای کلایتون متخصص تحلیل لکه‌های خون است (از بخت خوب ما) بنابراین او علاوه بر نقش خود به عنوان بازرس صحنه‌ی جرم، این وظیفه را هم انجام می‌دهد (نجابتی، ۱۳۹۲).

در طی این زمان، مامور **CSI** با اولین کسانی که در محل مسئولیت را بر عهده گرفته اند صحبت می‌کند تا ببیند که آیا آنها به چیزی دست زده اند و هرگونه اطلاعات اضافی را که بتواند در مشخص کردن برنامه‌ای برای ادامه‌ی کار کمک کند جمع آوری می‌کند. اگر کارآگاهان حاضر در صحنه مصاحبه با شاهدان را شروع کرده باشند، ممکن است جزئیاتی را ارائه کنند که **CSI** را متوجه یک اتاق دیگر در خانه یا نوعی از مدرک کند. آیا قربانی نیم ساعت قبل از رسیدن پلیس، پشت تلفن بر سر کسی داد می‌کشیده است؟ اگر چنین باشد، دستگاه کالر آی دی می‌تواند مدرک خوبی باشد. اگر یک همسایه طبقه بالایی صدای دعوا را شنیده باشد و پس از آن صدای جاری شدن آب را، این می‌تواند نشان دهنده‌ی تلاش برای تمیز کاری باشد (تمیزکاری صحنه‌ی جرم) و **CSI** می‌داند که باید به دنبال آثارخون در حمام یا آشپزخانه باشد. بیشتر **CSI**ها (منظور از **CSI**، مامور **CSI** است) از جمله آقای کلایتون، با شاهدها صحبت نمی‌کنند. آقای کلایتون یک بازرس صحنه‌ی جرم است و یک دانشمند قانونی. او هیچ آموزش اختصاصی برای مصاحبه

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

کردن ندیده است. آقای کلایتون تنها با مدارک فیزیکی سر و کار دارد و برای هر گونه گزارش شاهدها به کارآگاهان متوسل می‌شود.

CSI اطلاعاتی را که در حین بازشناسی صحنه‌ی جمع آوری کرده است برای دستیابی به یک منطق در این صحنه‌ی جرم مشخص استفاده می‌کند. هیچ شیوه‌ای مشخص برای رویکرد بازرسی صحنه‌ی جرم وجود ندارد. آن طور که آقای کلایتون توضیح می‌دهد، رویکرد صحنه‌ی جرمی که در آن ۱۳ قتل در یک دبیرستان رخ داده است (آقای کلایتون یکی از ماموران **CSI** بوده که در جریان دبیرستان کلمباین به کار پرداخته بود) با رویکرد صحنه‌ی جرمی که شخصی در اتومبیلی شکنجه شده است، به شدت متفاوت است. به محض آن که **CSI** برنامه‌ای را جهت مبادرت به جمع آوری تمامی مدارکی که در یک صحنه‌ی جرم به خصوص، مناسب به نظر می‌آیند، تدراک دید، گام بعدی آن است که همه‌ی جنبه‌های صحنه را طوری با جزئیات کامل مستندسازی کند که برای افرادی که در صحنه‌ی جرم نبوده‌اند، صحنه قابل بازسازی باشد.

این مرحله‌ی مستند سازی صحنه است.

مستندسازی صحنه جنایت

هدف از مستندسازی صحنه درست کردن یک سند بصری است که به آزمایشگاه‌های قانونی و دادستان اجازه دهد به راحتی چشم انداز دقیق از صحنه را دوباره ایجاد کنند. **CSI** از دوربین‌های عکاسی فیلمی و دیجیتال استفاده می‌کند. از انواع مختلف فیلم، لنزهای متنوع، فلاش‌ها، فیلترها، سه پایه، دفتر طراحی، کاغذ میلیمتری (کاغذ شطرنجی)، خودکار و مداد، متر نواری، خط کش و دفترچه یادداشت در این مرحله از بازرسی صحنه استفاده می‌شود. **CSI** ممکن است از دوربین فیلمبرداری هم استفاده کند.

مستندسازی صحنه در حین دومین قدم زدن و مرور صحنه انجام می‌شود (از همان مسیر اولیه که در مرور و قدم زدن اولیه طی شد، این بار هم استفاده می‌شود).

اگر بیشتر از یک **CSI** (**CSI**) به ماموران بازرسی صحنه‌ی جرم می‌گویند) در صحنه وجود داشت، (آقای کلایتون در ماموریت‌هایی که داشته است در برخی مواقع تنها **CSI** حاضر در صحنه بوده است و برخی مواقع یکی از دوجین **CSI** حاضر در صحنه) یک **CSI** عکس می‌گیرد، یک نفر کروکی می‌کشد، یکی یادداشت‌هایی با جزئیات کامل بر می‌دارد و احتمالاً نفر دیگر به تصویر برداری می‌پردازد. اگر فقط یک **CSI** در صحنه بود، همه این کارها روی دوش همان یک نفر است.

۱- یادداشت برداری:

یادداشت برداری از صحنه جرم آن طور که آسان به نظر می‌آید، نیست. آموزش‌های یک **CSI** هنر مشاهده‌ی علمی را هم در بر می‌گیرد. ممکن است وقتی که یک غیر حرفه‌ای یک آلودگی بزرگ به

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

رنگ قرمز مایل به قهوه‌ای را ببیند که در حال جاری شدن از جسد است، این طور یادداشت کند: "خون در حال گسترش یافتن از قسمت زیر جسد است" و یک **CSI** ممکن است بنویسد: "مایع زیاد با رنگ قرمز مایل به قهوه‌ای در حال گسترش یافتن از قسمت زیر جسد است" این مایع می‌تواند خون باشد. می‌توان ترشحات فساد جسد باشد که در مرحله‌ای خاص شبیه خون است. آقای کلایتون توضیح می‌دهد که در بازرسی صحنه‌ی جرم، نظریات مشکلی را ایجاد نمی‌کنند اما فرضیات مضر هستند. در حین توصیف کردن صحنه‌ی یک جرم، یک **CSI** مشاهدات واقعی را بدون هیچ گونه نتیجه گیری انجام می‌دهد.

۲- عکس‌ها:

CSIها قبل از آنکه به چیزی دست بزنند یا آن را جا به جا کنند، از همه چیز عکس می‌گیرند. پزشک قانونی تا **CSI** از جسد و قسمت اطراف آن عکس نگرفته باشد، به جسد دست نمی‌زند. ۳ نوع عکس توسط **CSI** برای مستندسازی گرفته می‌شود: برآورد کلی (فاصله‌ی دور)، فاصله‌ی متوسط، کلوز آپ (نمای درشت).

کیت عکاسی جوکلایتون. او معمولاً از یک دوربین دیجیتال **Nikon** مدل **D100** برای عکاسی صحنه جرم استفاده می‌کند. برای موارد خاص هم ممکن است از یک دوربین **Nikon** که از فیلم ۳۵ میلی متری استفاده می‌کند، استفاده کند.

عکس‌های با نمای فاصله‌ی دور بزرگترین نمای ممکن از کل صحنه‌ی جرم هستند. اگر صحنه داخل فضای بسته باشد این نوع عکس برداری شامل موارد زیر است:

۱ـ نماهایی از کل اتاق‌ها (یعنی عکس‌ها فقط به اتاق محل وقوع جرم محدود نمی‌شود) این نماها به وسیله‌ی عکس‌هایی که از هر گوشه‌ی اتاق گرفته می‌شوند، فراهم می‌شوند. اگر هم پایه‌ی دوربین موجود باشد، از زاویه‌ی بالا هم عکس گرفته می‌شود.

۲ ـ نماهایی از بیرون ساختمانی که در آن جرم صورت گرفته است. این عکس‌ها باید شامل تمام ورودی‌ها و خروجی‌ها باشند.

۳ ـ نماهایی از ساختمان که نشان دهنده‌ی راه‌های ارتباطی آن با ساختمان‌های اطراف باشد.

۴ ـ عکس‌هایی از هر گونه تماشاگر صحنه‌ی جرم.

این عکس‌های مورد چهارم ممکن است موجب شناسایی یک شاهد وقوع جرم حتی یک مظنون شود. برخی مواقع مجرمین واقعاً به صحنه‌ی جرم بر می‌گردند. به خصوص در پرونده‌های حریق عمدی.

عکس‌های با فاصله‌ی متوسط در وهله‌ی دوم هستند. این عکس‌ها نشان دهنده‌ی قطعه‌های کلیدی از مدارک موجود در صحنه‌ی جرم هستند، بنابراین این عکس‌ها نه تنها شامل مدارک هستند بلکه شامل محل آنها در اتاق و فاصله‌ی آنها از دیگر اجسام می‌شوند.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

نهایتاً، **CSI** عکس‌های کلوز آپ (نمای نزدیک) خود را از قسمت‌های منحصر به فرد مدارک می‌گیرد که نشان دهنده‌ی سریال یا دیگر کاراکترهای شناسایی هستند. برای گرفتن چنین عکس‌هایی، **CSI** از ۳ پایه و تکنیک‌های حرفه‌ای نورپردازی استفاده می‌کند تا به بهترین جزئیات و وضوح دست یابد.

این عکس‌ها به طرز ویژه‌ای به آزمایش گاه‌های قانونی کمک می‌کند تا به تحلیل مدرک بپردازند. همچنین **CSI** سری دوم عکس‌های کلوز آپ را که شامل یک خط کش جهت مقیاس گیری است، تهیه می‌کند.

هر عکسی که **CSI** می‌گیرد، آن را وارد جدول ثبت عکس‌ها می‌کند. این جدول جزئیات یا صحنه‌ی موجود در عکس، محل موضوع یا صحنه، زمان و تاریخ گرفته شدن عکس و هر گونه جزئیات توصیفی مربوطه‌ی دیگر می‌شود.

بدون یک جدول ثبت عکس خوب، عکس‌های گرفته شده از صحنه بیشتر ارزش خود را از دست می‌دهند. در بازرسی ترور جان اف کندی، عکاسان **FBI** که در کالبد شکافی شرکت کردند، شرحی برای عکس‌هایی که می‌گرفتند، تهیه نکردند و بازرسان بعداً قادر نبودند که تمایزی بین زخمهای ورودی و خروجی موجود در عکس‌ها قائل شوند.

۳- کروکی‌ها:

علاوه بر آماده کردن یک سند تصویری از صحنه، **CSI**ها کروکی را هم آماده می‌کنند تا هم کل صحنه را شرح داده باشند هم منظره‌های خاصی از صحنه. کل صحنه باید در کروکی مشروح و مجسم شود چرا که کار کردن بر روی کروکی آسان تر از عکس است (شما در کروکی چندین اتاق را به هم مرتبط می‌کنید).

منظره‌های خاصی از صحنه هم باید در کروکی صحنه مشروح و مجسم شود، چرا که این منظره‌ها با استفاده از اندازه گیری‌های دقیق می‌تواند مفید فایده واقع شوند. هدف نشان دادن محل مدارک جرم است و همچنین هدف دیگر نشان دادن چگونگی رابطه‌ی هر مدرک با دیگر قسمت‌های صحنه است. کسی که مسئول کشیدن کروکی است ممکن است ارتفاع یک در، سایز دقیق اتاق، فاصله‌ی در و پنجره و قطر سوراخ روی دیوار بالای سر جسد قربانی را در کروکی مشخص کند.

٤- فیلمبرداری:

مستند سازی صحنه می‌تواند در برگیرنده‌ی فیلمبرداری از صحنه نیز باشد. این فیلمبرداری به خصوص در پرونده‌های مهمی مثل قتل‌های سریالی و یا آدم کشی‌های متعدد مورد استفاده قرار می‌گیرد. تصویربرداری از صحنه‌ی جنایت می‌تواند حس بهتری از ترکیب بندی صحنه‌ی جرم ارائه دهد. مثلاً اینکه چقدر طول می‌کشد. از یک اتاق به اتاق دیگر برویم یا چند چرخش مورد نیاز است (توجه کنید این فیلمبرداری

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

درطی همان قدم زدن‌ها و مرورهای صحنه‌ی جنایت صورت می‌گیرد) همچنین همین که بازرسی‌ها کمی بیشتر جلو میرود، ممکن چیزی معلوم شود که در صحنه‌ی جرم از آن چشم پوشی شده باشد. چون بازرسان نمی‌دانسته اند که باید دنبال آن بگردند. در حین یک فیلمبرداری (که البته در حین راه رفتن صورت می‌گیرد)، **CSI** از کل صحنه و مناطق اطراف صحنه از هر زاویه‌ای فیلم می‌گیرد و یک روایت پایدار و ثابت صوتی نیز تهیه می‌کند. پس از آنکه **CSI** به صحنه رسید و یک سند کامل از صحنه آماده کرد، نوبت به جمع آوری مدارک می‌رسد. حالا او شروع به لمس کردن اشیاء می‌کند.

۵- خدمه‌ی پاک سازی

بازرسان صحنه‌ی جنایت، صحنه را تمیز نمی‌کنند. حتی افسران پلیس، کارآگاهان و هر کسی که در بازرسی از صحنه شرکت دارد، کاری به تمیز کردن صحنه ندارد. معمولاً وظیفه تمیز کردن صحنه یک جرم وحشت انگیز، به عهده‌ی اعضای خانواده‌ی قربانی است. اما در ده سال گذشته، برخی افراد فهمیده اند که کمک افرادی برای تمیز کردن صحنه‌ی جرم نیاز است تا افراد خانواده‌ی مقتول و صاحبخانه مجبور به این کار نباشند. برخی افراد هم شرکت‌هایی مختص این کار دایر کرده اند. این شغل، شغلی کثیف، خطرناک و البته پر درآمد است. تمیزسازی صحنه‌ی جرم می‌تواند علاوه بر دستمزد (که هزاران دلار می‌شود) و هزینه‌ی تجهیزات به ازای هر ساعت ۲۰۰ دلار برای افراد آب بخورد. تمیز کردن یک آزمایشگاه می‌تواند خیلی گران تمام شود.

چرا که حجم بالایی از کار برای سر و سامان دادن و به شکل روز اول در آوردن آن نیاز است. همچنین برای هر کسی که وارد صحنه‌ی این جرم شود نیز خطرناک است (چرا که در یک آزمایشگاه رخ داده است).

نتیجه‌گیری

بررسی صحنه جرم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در این مرحله از تحقیق است که با مشاهده نحوه استقرار جسد، آثار درگیری، جزئیات مربوط به چگونگی وقوع جنایت، آثار ضرب و جرح، کشف آلات و ادوات جرم و وضع فیزیکی محیط، فصول آغازین یک پرونده را تنظیم، به جمع آوری و آزمایش نمونه‌های مربوطه اقدام می‌نماییم و نتیجتاً سبب سهولت در امر تحقیق و آشکار شدن اوضاع و شرایط حاکم بر نحوه مرگ می‌شویم.

در واقع با توجه به این که همیشه آثاری از مجرم در صحنه جرم باقی می‌ماند با بررسی دقیق و کامل صحنه جرم می‌توان نسبت به شناسایی قاتل اقدام نمود و امکان انکار متهم در صورتی که دلایل و مدارکی متعلق به او از صحنه جرم کشف گردد در مراحل بعدی دادرسی وجود ندارد و با بررسی صحنه جرم می‌شود به

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

تشخیص هویت مقتول مجهول الهویه و این که آیا جسد کشف شده بر اثر خودکشی فوت نموده یا این که کسی دیگر او را به قتل رسانده کمک نمود.

سیستم قضایی ممکن است بسیار پیچیده باشد اما نقش کارآگاهان صحنه جرم در این سیستم به صورت کاملاً مشخص تصریح شده است. کارآگاه باید با توجه به صحنه جرم و یا حادثه‌ای که مامور بررسی آن می‌شود، به جست وجوی حقیقت بپردازد. بدون اینکه مسائل دیگر را در این کار دخیل کند. حقیقت از طریق جمع آوری شواهد و مدارک و اطلاعات صحیح که امکان نتیجه گیری در حادثه را به کارآگاه می‌دهند، تعریف می‌شود. یک بازرس صحنه جرم از اهمیت مدارک بدست آمده برای رسیدن به حقیقت آگاه است. مدارک و شواهد فیزیکی بدست آمده، بر خلاف شهادت شهود، هیچگاه دروغ نمی‌گویند. ممکن است ما به عنوان انسان در تفسیر مدارک و شواهد فیزیکی خطا کنیم، اما این خطا از جانب ما صورت می‌گیرد نه از جانب مدارک بدست آمده. شواهد و مدارک فیزیکی می‌توانند به کارآگاه و یا هیات منصفه کمک کنند تا شهادت شهود را مورد تأیید قرار داده و یا رد کنند. صرف جمع آوری مدارک، ارزش خاصی به حساب نمی‌آید. کارآگاه باید ارزش تفسیری مدارکی را که جمع می‌کند بداند. ارزش تفسیری مدارک با متن و زمینه‌ای که مدارک در آن پیدا می‌شوند، در ارتباط است. و با در نظر گرفتن متن و زمینه‌ای که مدارک جرم در آن پیدا شده، کارآگاه می‌تواند به اطلاعات بیشتری دست یافته و به حقیقت نزدیک تر شود. جمع آوری اطلاعات و شواهد و مدارک به خودی خود کاربردی ندارد. هر بخش از شواهد و مدارک و اطلاعات بدست آمده داده‌هایی را در درون خود دارد که آن داده‌ها ما را در ارزیابی و درک صحنه جرم کمک می‌کنند. بنابراین آخرین قدم در بررسی صحنه جرم تجزیه و تحلیل اطلاعات و شواهد به دست آمده است. دو شکل متداول در تجزیه و تحلیل وجود دارد. یکی تجزیه و تحلیل شواهد و مدارک در آزمایشگاه‌های جرم شناسی که توسط متخصصین جرم شناسی و کارشناس‌ها صورت می‌گیرد. پس از این مرحله تجزیه و تحلیل خود صحنه جرم که دومین بخش کار است امکان پذیر می‌شود. تجزیه و تحلیل، بازسازی و تحلیل وقایع صحنه جرم همه از یک جنس هستند. تمام آنها وابسته به روند ارزیابی عینی شواهدی‌اند که از صحنه بدست آمده‌اند و هرکدام جزئی از واقعه را روایت می‌کنند. با مطالعه این شواهد ترتیب و توالی اقدامات صورت گرفته حین ارتکاب جرم کم کم بدست می‌آید.

ذکر این نکته هم ضروری است که کار ذکر این نکته هم ضروری است که کارآگاه باید در کار خود منش کاری مناسبی داشته باشد. اغلب در کار بررسی صحنه جرم خلق و خوی شخص بررسی کننده در کار تأثیر می‌گذارد. حس انجام وظیفه، تصور و باور به این که فلان شخص حتماً مجرم است و یا بیزاری از سیستم (قضایی) در بیشتر موارد سبب می‌شود که فقط گوشه‌ای از حقایق موجود در اختیار هیأت منصفه قرار گیرد. هرکدام از موارد ذکر شده می‌توانند به خودی خود، اهداف کاری کارآگاهان را تحت الشعاع قرار دهند. کارآگاه باید همواره بی طرفانه در جست وجوی حقیقت باشد و هرگز اجازه ندهد هیچ عاملی او را از رسیدن به این هدف باز دارد.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

بررسی صحنه جرم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در این مرحله از تحقیق است که با مشاهده نحوه استقرار جسد، آثار درگیری، جزئیات مربوط به چگونگی وقوع جنایت، آثار ضرب و جرح، کشف آلات و ادوات جرم و وضع فیزیکی محیط، فصول آغازین یک پرونده را تنظیم، به جمع آوری و آزمایش نمونه‌های مربوطه اقدام می‌نماییم و نتیجتاً سبب سهولت در امر تحقیق و آشکار شدن اوضاع و شرایط حاکم بر نحوه مرگ می‌شویم.

در واقع با توجه به این که همیشه آثاری از مجرم در صحنه جرم باقی می‌ماند با بررسی دقیق و کامل صحنه جرم می‌توان نسبت به شناسایی قاتل اقدام نمود و امکان انکار متهم در صورتی که دلایل و مدارکی متعلق به او از صحنه جرم کشف گردد در مراحل بعدی دادرسی وجود ندارد و با بررسی صحنه جرم می‌شود به تشخیص هویت مقتول مجهول الهویه و این که آیا جسد کشف شده بر اثر خودکشی فوت نموده یا این که کسی دیگر او را به قتل رسانده کمک نمود و به نوعی صحنه جرم با کارآگاه صحبت می‌کند.

قاضی وظیفه کشف حقیقت را دارد، پزشکی قانونی و کارشناسان کشف جرایم مهم ترین ابزار بازوی عدالت برای کشف حقیقت در عدالت کیفری هستند. البته وظایف تعیین شده برای هر دو گروه قاضی و پزشک در قوانین نوعی همیاری را می‌رساند. پزشک برای کالبدشکافی و تشریح نیاز به اجازه مقام قضایی دارد و از طرفی مقام قضایی برای کشف حقیقت در فرآیند دادرسی کیفری پرونده‌ای که رسیدگی به آن به او محوّل شده است نیازمند اطلاعات علمی و تخصصی پزشک است، که با معاینه دقیق و تجزیه و تحلیل اطلاعات پیچیده مربوط به ساختار بدن انسانی و نیز نتایج فنی حاصله قاضی را یاری می‌نماید. سؤالات و استعلام‌های گوناگون مراجع رسمی و قضایی از پزشکان قانونی، پیچیدگی جرایم، انواع گوناگون بیماریها و آسیب‌های جسمی، روحی و روانی که بر بشر عارض می‌گردد، حساسیت و اهمیت صدور آرا و احکام قضایی، آسیب‌های گوناگون اجتماعی از یک سو و از سوی دیگر، اصل مهم و اساسی پیشگیری از وقوع جرایم و از آن مهم تر اصل حیاتی و مهم احقاق حق و اجرای عدالت تمامی سازمانها و مؤسسات مسئول در کارشناسی، پزشکی قانونی در دنیا را ملزم می‌دارد که همواره به بهترین دانش‌ها و تجهیزات روز مجهز شده و از بهترین نیروهای انسانی بهره گیرند. کارشناسی پزشکی قانونی در اجرای عدالت دارای ارزش فوق العاده زیاد م یباشد زیرا قاضی دادگاه، که مسئول تعیین سرنوشت انسان‌های متهم است، جهت دادن رأی صواب در هر موردی نیازمند داشتن اطلاعات صحیح از حقایق امر در آن موضوع می‌باشد و در مواردی که دادرسی درباره جسم و جان آدمی صورت می‌گیرد، تنها پزشکی قانونی می‌تواند اطلاعات مورد نظر را در اختیار وی قرار دهد و پزشکی قانونی وقتی می‌تواند اطلاعات صحیح و کاملی از انسان مورد کارشناسی بدست آورد که در رشته خود معلومات کافی داشته و از آناتومی، فیزیولوژی، روانشناسی، آسیب شناسی و سایر رشته‌های مربوط دارای اطلاعات کافی باشد تا بتواند به نیروی علم و دانش خود به اسرار وجودی که مورد کارشناسی و تحقیق و تجسس وی قرار می‌گیرد پی برده و گوشه‌های تاریک قضایا را برای دادگاه روشن سازد تا حدی که قاضی بتواند با اتکا به اطلاعات حاصل

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

متهم را تبرئه کرده یا به مجازات برساند و از اینجا اهمیت معلومات و اطلاعات علمی پزشکان قانونی و به خصوص کارشناسان کشف جرایم، ضرورت تربیت متخصصین این رشته روشن می‌شود.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

فهرست منابع و مآخذ

ـ ادیب، محمد حسین، پزشکی قانونی، تهران، انتشارات شرکت سهامی چهر، ۱۳۸۷
ـ اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی، تهران، نشر میزان، ۱۳۹۳.
ـ استفانی و دیگران، حقوق جزای عمومی، ترجمه حسن دادبان، جلد اول، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۷۷
ـ اشنایدر، لی مون، پی جویی قتل، ترجمه یحیی افتخارزاده، چاپ سوم، انتشارات زوار، ۱۳۸۷
ـ انصاری، ولی الله، حقوق تحقیقات جنایی، انتشارات سمت، چاپ اول، ۱۳۸۰
ـ انصاری، ولی الله، کشف علمی جرایم، چاپ اول، انتشارات سمت، ۱۳۸۰
ـ بازگیر، یدالله، قانون مجازات در آیینه آرای دیوان عالی کشور، انتشارات ققنوس، ۱۳۸۸
ـ بی آزار شیرازی، عبدالکریم، پزشکی قانونی در فقه و حقوق اسلامی، فصلنامه علوم انسانی، ویژه نامه حقوق، ۱۳۸۳
ـ پلات، ریچارد، صحنه جرم، ترجمه عباس خانه زاد رضوی، نشر کارآگاه، ۱۳۸۶
ـ حکمت، سعید، پزشکی قانونی، انتشارات دانشگاه ملی تهران، تهران، ۱۳۸۱
ـ خالقی، علی، آیین‌دادرسی کیفری، انتشارات شهر دانش، تهران، ۱۳۸۸
ـ چاپاریان، مصطفی، تفکیک قتل از خودکشی در مرگ‌های ناشی از انواع خفگی، دوماهنامه کارآگاه، شماره ۹، ۱۳۸۳
ـ خلعتبری، عبدالحسین، جرم یابی قتل از نگاه کارآگاهی، نشر کارآگاه، ۱۳۸۶
ـ دانش پرور، حمیدرضا، نقش آناتومی در تعیین هویت، سازمان پزشکی قانونی، معاونت آموزشی، ۱۳۸۴
ـ روحی سرا، غلامحسین، بررسی عوامل موثر بر عملکرد تکنسین‌های صحنه قتل، پایان نامه، کارشناسی ارشد مدیریت انتظامی، دانشکده فرماندهی و ستاد ناجا، ۱۳۸۴
ـ سافرشتاین، ریچارد، کشف علمی جرایم، گروهی از مترجمین، انتشارات معاونت آموزش ناجا، ۱۳۸۸
ـ سلاحی، جعفر، پزشکی قانونی برای دانشجویان حقوق، تهران، انتشارات جاودانه، ۱۳۹۰
ـ عمویی، محمود، ارتکاب جرم و مداخلات پزشکی، مجله پزشکی قانونی، شماره ۱۱۷، ۱۳۹۱
ـ کاهانی، علیرضا و همکاران، بررسی حشره شناسی در صحنه جرم، مجله علمی پزشکی قانونی، ۱۳۸۹
ـ گاردنر، راس، بررسی کاربردی صحنه جرم، ترجمه علی شادکام، نشر مرکز نشر کارآگاه، ۱۳۸۵
ـ گلدوزیان، ایرج، بایسته‌های حقوق جزای عمومی، تهران، نشر میزان، ۱۳۹۲.
ـ گودرزی، حمیدرضا و همکاران، معاینه محل (بررسی صحنه در مرگهای مشکوک)، مجله پزشکی قانونی، سال سوم، شماره دوازدهم، ۱۳۸۹
ـ نجابتی، مهدی، پلیس علمی (کشف علمی جرایم)، چاپ چهارم، انتشارات سمت، ۱۳۹۲
ـ هاشمی، رعنا، مجله پزشکی قانونی، انتشارات سازمان پزشکی قانونی کشور، شماره ۲۷، ۱۳۸۱

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

منابع لاتین

__ Dic, Jay, Color Atlas of Forensic Pathology, CRC
__Knight, Bernard, Simpson's Forensic Medicine, 11th ed. , Arnold, 1997
__Masson, The Pathology of Tranuma, 3rd ed. , Arnold, 2000.
__Shepherd, Simpson's Forensic Medicine, Arnold, 2003.
__Williams, D. , Forensic Pathology, Churchill, Livingston, 1998

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-11-19]